

Quan em jubilaré

Tobies Grimaltos



edicions

bromera

LLEGIR I ESCRIURE

Una de les coses que més m'atrau de la idea d'estar jubilat és poder dedicar més temps (molt de temps) a llegir i a escriure. Òbviament, ara també ho faig, això de llegir i escriure, i també hi dedique molt de temps. Però el que vull, el que voldria és poder llegir i escriure per pur plaer, llegir i escriure el que m'abellix i no allò que en tinc obligació. Si tens diferents vocacions, diferents coses que t'agrada fer, si tens el cor partit, com és el meu cas, entre la filosofia i la literatura, pateixes constantment. Però el problema no és tant haver d'optar entre la filosofia i la literatura com haver de triar contínuament entre la devoció i l'obligació. Aquest és el problema real, que el que l'obligació t'imposa et lleva el temps per fer el que t'agrada. I quan no tens un horari fix i marcat, no tens clar que, en qualsevol dels moments en què et dediques a fer una altra cosa, no estigues robant-li el temps a allò que has de fer. Enteneu-me bé, el que he de fer també m'agrada, el que ja no em complau tant és haver de fer-ho obligat, quan toca i el que toca. Llegir tal llibre o tal article perquè així ho exigeixen les circumstàncies professionals, per preparar una classe, perquè he d'assistir a un seminari en què el discutirem, perquè he d'estar al

dia o perquè he d'escriure un article –un *paper*– sobre el tema. En definitiva, el que anhele és poder llegir i escriure el que vulga sense la sensació angoixosa que no estic complint amb el deure.

Algú deu estar pensant: «Home! I què vols?, per això et paguen». Té raó, és clar. Per això m'atrau la idea d'estar jubilat. Què vull, doncs? Llegir tants llibres com hi ha que m'agradaria llegir: molts clàssics grecollatins, per exemple, que no he pogut gaudir encara o, simplement, el que em crida l'atenció, sense pensar en cap qüestió que tinga a veure amb la utilitat, amb el rendiment de la lectura; que la lectura no siga un mitjà per obtenir qualsevol cosa extrínseca al mateix plaer de llegir. No soc jo d'aquells que tenen una llista de llibres en espera de ser llegits, una espècie de mandat de lectura que se senten obligats a acomplir. Això és una altra vegada obligació i és d'això del que vull fugir. No tinc una llista, però sí una voluntat. Vull llegir el que em vinga de gust sense cap altre compromís. I fer-ho perquè ho disfrute i només si ho fruïsc. No m'importarà qui en siga l'autor, ni si l'obra és d'aquelles imprescindibles que tothom –diuen– hauria de llegir; una d'aquelles que, si no t'agrada, és perquè tens algun tipus de tara o incapacitat. Si el que llig no em satisfà, ho abandonaré sense recança, siga quina siga l'obra i siga qui siga l'autor. Potser més endavant torne, però amb la mateixa disposició: llegir mentre em plaga i si em plau. I no m'importarà el gènere ni la matèria. És clar que no vull deixar de

llegir filosofia, però la llegiré amb aquest mateix criteri que he dit.

I escriure allò que vulga escriure i no allò que, d'alguna manera, he d'escriure. Sense la compulsió d'haver de publicar i de publicar segons quines coses amb el criteri de la rendibilitat acadèmica. Escriure sense l'obligació de posar citacions, i referències ara i adés. Escriure textos que no porten notes a peu de pàgina, ni que citen la bibliografia més actual, que no per això és la millor ni la més rellevant; sense l'encotillament de l'estil acadèmic i tota la seua enginyeria predeterminedada. Supose que continuaré escrivint encara coses de filosofia, filosòfiques o mig filosòfiques, sembla que és inevitable, la filosofia impregna la meua manera de veure i de dir les coses i ja és massa tard per a canviar. Ja m'ha passat diverses vegades que jo creia estar escrivint literatura i només literatura i altres ho han qualificat de filosofia o d'espai de frontera entre una cosa i l'altra. No em sap greu. He de reconèixer també que, sovint, escrivint articles acadèmics m'ho passe d'allò més bé. Tenir una idea i voler expressar-la, defensar-la davant de les dificultats i objeccions, mostrar que té la seua importància, pot resultar engrescador. Ho és moltes vegades. Però m'agradaria haver d'escriure si tinc alguna cosa a dir i no intentar tenir alguna cosa a dir perquè he d'escriure, perquè s'acosta l'hora de demanar el sexenni d'investigació i has de publicar alguna cosa més i en un lloc ben indexat per assegurar-te que te'l concediran. Sabeu quin goig dona poder escriure el que

vols, sense haver de posar notes a peu de pàgina ni seguir tota la formalitat del *paper*? Escriure tenint en compte la forma i no sols el contingut o buscant una forma que siga elegant i plaent i no la que demanen les revistes ben situades en els rànquings. Dir el que vols dir intentant dir-ho d'una forma bella, fent que l'estil no siga una cosa aliena al contingut, que una cosa i l'altra formen un tot indestriable. Sabeu quin goig suposa poder expressar-se amb un llenguatge que tinga tonalitats i colors, en el qual les connotacions no siguen un destorb sinó un element necessari, primordial: l'oli i la sal?

Potser em decidiré per fi i seriosament a emprendre el repte que tanta por em fa: escriure una novel·la. Per a mi escriure una novel·la que pague la pena de ser llegida és allò més difícil de fer. No em crec capacitat, no crec poder fer-ho bé. Però intentar-ho és un esperó que m'estimula. Espere no ser jo també un d'aquells a qui són d'aplicació aquestes paraules de Manuel Baixauli: «Tots coneixem algun poeta o algun assagista [...] que s'entesta a escriure novel·la quan li manca, de manera ostensible, el do de la narració». O potser sí. Afortunadament, en el meu cas la resposta a la seua pregunta per la causa —«Manca d'amics sincers que li òbriguem els ulls?»— no és afirmativa. Ho sé positivament perquè ja en tinc una al calaix de la qual els qui realment m'aprecien han dit coses com «no és digna de tu». I qualificatius com aquest, lluny de desanimar-me, m'han estimulat. Perquè, si us fixeu, és una expressió de doble tall: la novel·la no està

bé, però altres coses que has escrit sí que ho estan. No hi ha com fer alguna cosa que no acaba de fer el pes, perquè els altres, per comparació, et diguen ara coses positives d'altres obres teues que abans havien callat. Bé!, de tota manera, si algun dia em decidisc a traure-la del calaix i refer-la, la passaré abans pel garbell d'aquells amics sincers que tinc i que no s'estan de dir-me les veritats.

FARÉ BARRETS

Per fi, faré barrets; xarraré, em deixaré aturar tant com calga i xarraré tant com ho estime –jo o qui em done conversa– convenient. Ara, conteste les preguntes quasi sense aturar-me, tot al·legant que he d'anar ací o allà o fer açò o allò altre (cosa que és veritat). Sempre vaig amb pressa, gairebé amb ansietat, se'm fa tard, sempre. Al meu poble –m'imagina que com a molts altres que encara ho són, això de pobles–, per tal d'anar a un lloc que és a molts pocs minuts de distància, has d'eixir de casa mitja hora abans. És impossible anar directament, sense haver d'aturar-te a parlar amb uns i altres més d'una vegada. És gairebé impossible no detenir-se a fer algun que altre barret, que així és com diuen aquestes converses ocasionals i espontànies que tenen lloc amb els contertulians drets i al carrer. I amb tot i per desgràcia, jo en soc ben bé una excepció.

Com està la família, com estàs tu, no t'has assabentat de..., ja has fet allò que volies o ja s'ha arreglat allò de... solen ser els *mottos* que enceten i donen cos a la conversa. I creieu-me, són converses necessàries, mantenidores de vincles i fonts d'informació. Alguns poden durar una bona estona. De vegades m'ha passat que, de camí a fer

un encàrrec, he vist una parella –els barrets més llargs solen ser els que es fan entre dos, només dos– que xarra a un cantó, i quan he tornat al cap de mitja hora, continuaven al mateix lloc i amb la mateixa ocupació. No penseu que la motivació és sempre la tafaneria ni cap altra intenció maliciosa. No, no sempre. Sovint responen a un interès real per l'altre, per saber com li va, per mantenir el contacte necessari a fi que les relacions es mantinguen i no es gelen; perquè s'alegren de veure's i perquè tenen algun assumpte, preocupació o interès en comú. D'altra banda, «soc del poble i res del poble m'és alié» és allò que rau al fons. Quines són les novetats, com evoluciona la malaltia d'algun conegut. El barret és l'equivalent amanós i més barat de les converses de bar, i sovint, sobretot quan s'allarga, més íntim, perquè sol ser una conversa entre dos i sense públic; que al bar mai no se sap.

Els barrets són necessaris per moltes i diverses raons. Entre altres coses, per saber del poble i continuar sentint que se'n forma part, que encara ets membre d'una comunitat que amb el pas del temps se't dilueix i es desdibuixa. Sense coneixença no hi ha participació ni sentiment de pertinença, i ja és prou trist no conèixer moltes persones, per joves o forasteres. Parlar amb qui coneixes, tenir la possibilitat de conèixer-ne altres, quan a qui saludes va acompanyat d'algú, et dona l'oportunitat de sentir-te encara part d'allò que sempre has considerat teu i que va canviant, transformant-se. Els qui més coneixies, els

qui tradicionalment ocupaven certs llocs i certs papers en l'estructura del teu imaginari local, van desapareixent, i persones que no coneixes van ocupant els llocs que en la teua tradició personal havien ocupat aquells que ja no hi són. I és trist anar on sempre anaves, on eres conegut i quasi de casa, i ser ara un estrany perquè els que són al càrrec de la cosa són uns altres que no saben res de tu. És pitjor que matar un record, perquè amb la desaparició de la remembrança desapareix també el seu objecte; en canvi, en aquest cas l'embolcall continua present, però abraça unes altres coses, de les quals tu ja no eres part.

Ara, quan em jubilaré vull dir, tindrè a més l'avantatge que ja no hauré de contestar aquelles preguntes que jo considerava enfadoses i que, tanmateix, m'entossudia a contestar amb un detall que segurament no interessava a qui les feia: «Estàs de vacances?», «Estàs malalt?», «Com és això?», «És que avui no treballes?». I, com que a mi no m'agradava dir mentides, ni contestar amb alguna brofegada o de qualsevol manera, em detenia a donar tota mena d'explicacions, fins al punt, dic, de superar el límit del seu interès i potser també de la seua comprensió. De vegades veia que arrufaven el nas i que a les arrugues del front se'ls podia llegir: «En quina mala hora se m'ha acudit preguntar». Viure al poble i treballar a València, a la universitat, té aquests inconvenients. Els teus horaris et permeten quedar-te al poble i treballar a casa, que és, en aquesta professió meua, on es pot treballar amb més intensitat i sense interrupcions constants. Però no

he aconseguit mai, ni tan sols amb els meus fills, que el sintagma «treballar a casa» els entre al cap. Encara discutisc amb el meu fill Guillem quan en veuré'm a casa em pregunta: «Que avui no treballes?». Quan em queixe, rectifica: «Que si avui no vas a València...».

Faré barrets, sense pressa, deixant que el ritme siga el que ha de ser. Em pararé a xarrar sense que em sàpia greu. També sense hipocresies. He dit que no sempre la motivació és maliciosa o tafanera, però de vegades ho pot ser. Sempre quedarà la discreció i la prudència.

—Perdona, és que he d'anar a posar el dinar al foc. Bé, dona un *recaet* a la família —que així és com acaben sempre els barrets.

‘FLÂNER’ O... BAMBAR

Recordeu el text en el *Diccionari per a ociosos* de Joan Fuster sobre «Flâner»? La conversa amb un veí que de jove va viure uns quants anys a París fa aparéixer la paraula *flâner*, que aquell home reivindica com a mot intraduïble i fins i tot intransportable; sembla que *flâner*, *flâner* només pot fer-se a París. «Només l’escenari parisenc possibilita una cosa així», assevera aquell bon home.

Tant se val, per a ell la burra. Jo em conformaré amb *bambar*. Reconec, això sí, que les paraules no tenen comparació. *Flâner* sona *chic* –encara es diu aquesta paraula? Es pot dir sense sonar d’un pedant patètic? *Bambar* sona malament, vulgar, d’una ociositat una mica vergonyant. Però si bé ho mires, si deixes de costat els prejudicis i els complexos, venen a ser ben bé el mateix: «caminar a l’atzar, reposadament», com deia el veí de Fuster. I si *flâner* és distret i fins i tot divertit, *bambar* no té per què ser-ho menys.

Bambaré. Però no pel poble, que no ofereix massa al·licients al *bambar*. Aniré a Xàtiva i a Alzira i completaré el meu *bambar* tot fent altres coses que m’agraden. Durant el curs 2006-2007, que vaig gaudir d’un any sabàtic, ja ho vaig poder experimentar. Recorde,

en concret, un matí a Alzira. Vaig estar passejant una estona per la Vila. El problema amb els pobles grans (o ciutats, que ningú no s'ofenga) que són al voltant és que sempre vas als mateixos llocs i vas a fer una cosa concreta que no et deixa realment mirar. I justament aquells llocs on vas no són sempre els més agradables, els que més es deixen bambar. Com deia, vaig anar a Alzira, vaig passejar per la Vila, em vaig parar a fer un café en algun bar i després vaig anar a la biblioteca municipal, un lloc ben agradable situat a un indret privilegiat. Aleshores escrivia *Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana*, que és com els editors decidiren titular aquell llibre. Tenia esbossat uns textos sobre la quantificació de la qualitat i uns altres sobre l'època de la informació o sobre allò que «tota opinió és respectable». Els vaig reescriure en aquella biblioteca, els vaig fondre en un mateix text, però amb diferents apartats. Recorde la concentració que vaig assolir en aquell lloc i com de satisfet en vaig sortir del treball que havia fet i del seu resultat. Poques vegades he experimentat una sensació similar. Em vaig prometre que faria allò sovint, però no ho he tornat a fer, no en aquell lloc. Tot plegat, va ser una experiència summament agradable que, ben intencionadament en el moment, em convidava a sovintejar i que la marxa de les coses i la vida, les ocupacions o la falta de determinació (més bé i en realitat) han fet que fins ara no es torne a produir. Ja vindrà la jubilació! Una cosa més a la llista.